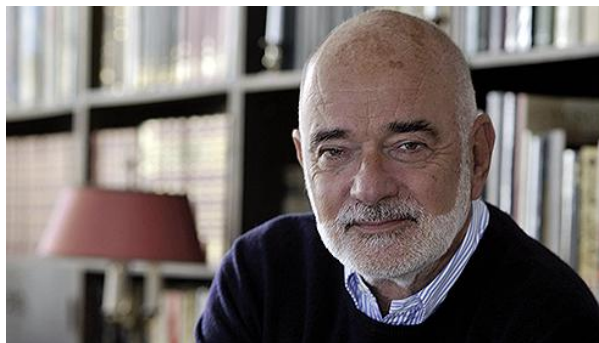

Владета Јанковић

(Интервјуи)

Запад подржава ову власт да потпише међународни уговор са Косовом и промени устав

19. 4. 2015 Извор: Радио Београд 1

Гостујући у недељном магазину *Седмица* Првог програма Радио Београда код уредника Зорана Продановића, професор Владета Јанковић осврнуо се на позицију критичке интелигенције у друштву, гушењу медијских слобода, на односе Србије и НАТО после потписивања ИПАП и друге теме.

На кључно питање у емисији: зашто интелигенција ћути; одговорио је да ће се једног дана она стидети свог садашњег држања. Професор се одређује као националиста, подразумевајући под тиме елементарно родољубље. Оно је карактеристично за све западне нације, само нама није дозвољено, примећује. „Хрватска и Словенија се споре око 200 метара мора, а од нас се очекује да ћутке пређемо преко губитка 15% државне територије.“ Владета Јанковић је из искуства професора универзитета говорио о летаргији и инецији на државним универзитетима, што користе лажни универзитети типа „Мегатренда“, који сада мења име у „Универзитет Џон Низбет“. Није ни чудо када су на истакнутим државним местима, попут министра унутрашњих послова, људи са сумњивим докторатима. Нема у Србији слободне телевизије и та неслобода најмасовнијег медија препрека је демократској дебати у друштву: „Нико не може да ме убеди да је приватни власник из пословних разлога укинуо *Утисак недеље*.“ Професор Јанковић образложио је своје иступање из ДСС-а скретањем те партије са изворног програма, чему посебно доприноси учешће у градској власти, против чега се залагао у Председништву странке, али је остао у мањини. Као дугогодишњи амбасадор у Ватикану, Владета Јанковић, интензивна екуменска настојања види као одговор црква на све секуларизованију ЕУ, која није прихватила хришћанске корене у свом уставу. Сматра да наша црква није довољно спремна за екуменски дијалог. У погледу догледне будућности, професор Владета Јанковић је песимиста. Западу одговара садашња власт у Србији која треба да

заврши задатке потписивања међудржавног уговора са Косовом и промене Устава. У исто време, остатак Србије ће да живи у економској беди.

Линк: <http://www.rts.rs/upload/storyBoxFileData/2015/04/17/24211007/sedmica1904.mp3>

19. 4. 2015

Приредио: А. Ж.

СРПСКА ДИПЛОМАТИЈА ЈЕ БОЛНО ДИЛЕТАНТСКА

16.01.2015 Извор: Б92 – Кажипрст

Београд — Некадашњи амбасадор у ВБ Владета Јанковић сматра да је данашња српска дипломатија болно и вапијуће дилетантска.

Он је у Кажипрсту Б92 говорио о томе да ли Србија може да научи нешто на примеру Велике Британије, председавању Србије ОЕБС-у, као и сукобима између српских власти и европских званичника.

Јанковић је истакао да су односи Србије и Велике Британије одувек били стабилни.

“Не видим да има великих разлика, односи су стабилни, нису импресивни, али се ретко погоршавају и поправљају. Економски гледано, не стоје добро, Енглеска је тек на 20. или 15. месту земаља које имају трговинску размену са нама. Више ми се чини да је Велика Британија европска испостава Вашингтона него лојални члан Европске уније“, рекао је Јанковић.

Србију је данас посетио министар спољних послова Велике Британије Филип Хамонд, који важи за евроскептика.

“Хамонд не каже да Велика Британија треба да изађе из Европске уније, већ да испослује што боље услове. Велика Британија неће да отвори границе, а ЕУ им је тражила новац за заједнички буџет, што се не чини свакоме. Хамонд представља евроскептичну струју мишљења и његово мишљење ће бити важно када се буде говорило о опстанку Велике Британије у ЕУ“, додао је Јанковић.

Ипак, Јанковић не види велику везу између судбина Велике Британије и Србије.

“Не можемо да меримо различите вредности, то је као да поредимо пиле и орла. То су несамерљиве ствари, лепо је рећи да можемо да се угледамо, али слабо можемо користити њихова искуства“, истакао је Јанковић.

Бивши дипломата прокоментарисао је и данашње стање у српској дипломатији. “Можда ћу звучати преоштро, али ја ћу рећи искрено, наша дипломатија је болно вапијуће дилетантска. Довољно је видети наступе наших дипломата, погледајте како Дачић говори енглески. Имали смо гафове Томислава Николића са жутиим људима, а поготово овај Вучићев када је рекао то што је рекао Давенпорту. Немојте мислити да га Хамонд није питао о томе. У дипломатији се не виче, не говори се “лажови“. У Енглеској када хоће да кажу да неко лаже онда кажу да је економичан са истином“, објаснио је Јанковић.

Недавни сукоб премијера Вучића и шефа делегације ЕУ Мајкла Давенпорта ипак је прошао без већих последица.

“Наравно да је сукоб разрешен, веће ствари су у игри, а они схватају да смо им потребни. Хоће да истерају ствар са Косовом и зато су рекли – прво Бриселски споразум па све остало. Такви инциденти, колико год су тешки су мање важни, има важнијих ствари“, додао је Јанковић.

Јанковић је сагласан са тврдњама да екстремна десница јача у Европи.

“То је неминовно, то је природан ток ствари, али када се о томе говори, мора се рећи да не треба вређати светиње. Овај други талас, са новим бројем Ебдоа и карикатуром је морао да се деси иначе би изгледало као да су они победили. Мислим да је од почетка направљена велика грешка у дирању светиња, либерали ће рећи да је то удар на слободу, али има ствари са којима нема шале“, закључио је Јанковић.

Б92 – Србија Данас

ИНТЕЛЕКТУАЛЦИ ЋЕ СЕ СТИДЕТИ ОВОГ ВРЕМЕНА

26.03.2015. Извор: Недељник

„Толико само газили и понижавали и одрицали се разних Владета јанковића, разне госпде, разних интелектуалаца, образованих људи, а заливали смо Басаре, констатовала је Оља Бећковић у новогодишњем интервјуу за Недељник.“

Докле смо стигли и какав је статус те интелектуалне елите разговарали смо управо с Владетом Јанковићем, професором Београдског универзитета, дипломатом - био је амбасадор у Лондону и при Светој столици - и публицистом. Некадашњи високи функционер Демократске странке Србије, који је и дефинитивно напустио ту партију с одласком Војислава Коштунице, никада није презао од критике, и по томе се, чини се, разликује од оних који увек некако нађу начина да пливају низводно.

Владета Јанковић важио је за строгог, али правичног професора. По томе су га знали студенти, као и по чињеници да никада није "водио политику" за катедром. "Никад о политици нисам говорио на факултету, јер би то била злоупотреба. У кафани, на јавним местима, само ми дајте микрофон, одмах ћу напасти режим", причао је деведесетих, када је Милошевићев режим укинуо његову Катедру за општу књижевност.

Данас ће професор Јанковић на страницама Недељника упозорити неке нове младе људе на опасност неког новог режима. У овом интервјуу причаће и о томе зашто нема више владета јанковића, господе и интелектуалаца који се не плаше, те какав је однос оних најобразованијих према према власти оличеној у премијеру Александру Вучићу.

Однос према Вучићу код неких интелектуалаца је нека врста мешавине гнушања и подсмеха, код других просто неверица да је оно што гледају и слушају могуће, док код трећих његови поступци и наступи изазивају огорчење и немоћни бес.

У сваком здраво утемељеном друштву елита не би смела да се, кад наступи криза, затвара у себе и у концертне сале, да се згража и самосажалева. Ако је заиста елита - као што јој име каже - она је одабрана да би отворила очи људима и помогла им да се оријентишу. Филхармонија јесте истинска радост духу, али није решење

Ономе што се сачувало од интелектуалне елите у овом тренутку можда пре свега недостаје међусобна солидарност, способност поимања да звоно звони свакоме и да ће сутра на ред доћи и они који су данас спремни да се сагну. Узмимо само просветне раднике, академску заједницу или, уосталом, новинаре.

Поштено је подсетити на допринос значајног броја исправних и храбрих академика отпору оном претходном, Милошевићевом, лудилу. Таквих има и данас, и они се оглашавају, али је јасно да се, заједно са свом преосталом интелектуалном елитом, тискају и гуше у тесном медијском простору који су Вучић и његови медијски егзекутори оставили као неку врсту резервата за приказивање ЕУ инспекцијама.

Данас се развило време политичког, а са њим и интелектуалног полусвета. То је избило на површину, док је скоро све оно што зна, што разуме и могло би да мисли својом главом потиснуто, омаловажено, осиромашено, па застрашено и ућуткано. Судбину смо препустили егоманијацима, незајажљивим скоројевићима и нешколованим инфериорцима...

26.03.2015.

Недељник

ПЕТИ ОКТОБАР ЈЕ БИО БОЉИ

24. октобар 2014 – Извор: часопис “Време“

Ово што данас видимо то као да је 6. октобар у негативу: потпуна контрареволуција, пун тријумф свих оних које је народ најурио те 2000.

Када један дан у коме се уз присуство јаких полицијских и војних снага у Београду ипак одржи Парада поноса, у коме, сукобивши се са полицијом, на Прајду једини озбиљнији инцидент изазове брат премијера, у коме некоме ко се сигурно не презива Ајнштајн падне на памет да, после двадесет три године емитовања забрани Утисак недеље, е, када, дакле, тај један дан постане најбоља илустрација живота у Србији 2014, онда Оља Бећковић има право да резигнирано констатује – ово није било. Да ли је заиста ово икада било?

“Никада није било горе и будућност никада није изгледала туробније”, каже професор Београдског универзитета и дипломата Владета Јанковић. “Наравно да памтимо погрешне и још изгубљене ратове деведесетих, инфлацију и несташице, па је време Слободана Милошевића у том смислу сигурно било горе. Међутим, осим опште беде која прети данашњој привредно уништеној Србији девалвираних вредности, у односу на деведесете горе је јер нема светла на крају тунела: онда смо бар знали да нас неко негде подржава, док данас режим може да ради шта хоће само ако слуша оно што му се споља налаже. Поред тога, горе је и зато што живимо у све отворенијим лажима и страху, који су највидљивији кроз оно што се догађа у медијима.”

Шта се догађа?

— Ствари се, пре свега, не називају правим именима. Узмимо Утисак недеље: уместо да се каже да је емисија укинута, као да смо имбецили, говори нам се да је одложена. Иако свако при здравој памети види да Александар Вучић, патолошки осетљив на критику, нарочито на иронију, Ољу Бећковић доживљава као личног непријатеља, због чега је емисија и забрањена. Нажалост, једна вапијућа лаж опстаје захваљујући страху, на шта јавност слабо реагује.

Зашто слабо реагује?

— Пре свега из страха за опстанак, а онда и због конформизма, због моралне и духовне лењости. Током живота сам, нажалост, био сведок сличних ситуација, па знам да се ти рачуни на крају увек скупо плате. Режији попут Вучићевог не умеју да се зауставе; неспособни су да виде да друштво у датом моменту више није у стању да поднесе несклад између стварности и онога што му говоре да та стварност јесте. У време Слободана Милошевића, тај тренутак наступио је доста касно, тек после НАТО бомбардовања:

одједном, људи су видели огроман раскорак између онога што Милошевић говори и стварности, па су тек онда створени услови да тај режим буде побеђен.

Побједе, кажу, не би било без подршке Запада, који данас не само да не види оно што је видио у вријеме Слободана Милошевића него је “импресиониран” управо оним што ви критикујете.

— Запад одавно не обраћа пажњу на оно што се догађа са народом у Србији, јер му је важно само да Александар Вучић испуњава све налоге који, преко Брисела, долазе из Вашингтона. Притом, главни посао – Косово – мање-више је обављен; остало је да се потпише међудржавни споразум, после чега се прелази на следећи задатак, на промену Устава. Отуда “импресионираност”.

Да ли је та “импресионираност”, али и својеврсна индиферентност Запада према ономе што се овдје догађа, последица и њиховог разочарења у вас петookтобарце, у чије вријеме су, поред осталог, и запаљене стране амбасаде у Београду? Узгред, поједини медији тврде да је том операцијом командовао шеф кабинета Војислава Коштунице, Александар Никитовић.

— Реч је о само једној од фаза веома усредсређене кампање, претежно дириговане из иностранства, са циљем да се Коштуница дисквалификује и дефинитивно избрише са политичке сцене Србије. Прича о амбасадама у равни је бесмислица о “необавештености”, о совама и мачкама. Понекад се стварно питам: има ли у нашој медијској и политичкој јавности будале која није направила “виц” на тај рачун?!

Кад говоримо о амбасадама, сви су могли видети и чути да је Коштуница тог дана са бине позивао демонстранте да не праве неред. А Никитовић је, колико знам, написао и потписао да никада ни са једним полицајцем о томе није разговарао, а камоли неке коме командовао; истовремено, позвао је све који имају супротна сазнања да са њима изађу у јавност. До сада се, чини ми се, нико није огласио.

Најзад, дозволите да и то кажем: дуже од двадесет пет година близак сам сарадник Војислава Коштунице и поуздано сведочим да је реч о у сваком погледу беспрекорном човеку чисте биографије, широке културе, далековидом политичару, равнодушном према новцу и удобностима, који толико верује у законе да просто не би могао имати било шта са незаконитим поступцима или насиљем.

Када сам већ поменула октобарски преврат, вјерујем да сте не једном чули како се у Србији никада није догодио 6. октобар. Је ли?

— О 5. октобру се данас свашта прича. Чак и неки озбиљни људи неуморно понављају да је, рецимо, чувеном састанку Слободана Милошевића и Војислава Коштунице, одржаном 6. октобра, присуствовао руски шеф дипломатије Игор Иванов. То је просто неистина. Једини човек који је са Коштуницом и генералом Небојшом Павковићем те вечери војним колима отишао код Милошевића на Дедиње био је мало познати Милош Јевтовић, новинар Бете. Наравно, Јевтовић није присуствовао самом састанку.

Челници ДОС-а касније су тврдили да Војислав Коштуница никада до краја није рекао о чему је те ноћи разговарао са Слободаном Милошевићем.

— Ни то није тачно. Са већином чланова Председништва ДОС-а седео сам у Скупштини града и чекао да се Коштуница врати; чим је стигао, препричао нам је до у детаље свој разговор са Милошевићем... У сваком случају, осећај те ноћи био је много бољи него претходне у истој просторији.

О чему говорите?

— О напетости током ноћи између 5. и 6. октобра, када сам у ходницима Градске скупштине видео нарамке дугих цеви и људе који су у једном тренутку више пронели него провели претученог директора РТС-а Драгољуба Милановића. Негде око поноћи однекуд се јавио новинар Зоран Петровић Пироћанац са вешћу да су са Вождовца кренули тенкови. Зоран Ђинђић, Владан Батић, можда још неко од лидера ДОС-а, носили су панцире.

“Ако ноћас дођу, сигурно неће доћи да нас хапсе”, сећам се да је рекао Ђинђић.

Ово вам говорим зато што многи и данас приговарају како је тог дана требало “рашчистити ствари” до краја. А све је још висило о концу.

То су и иначе били луди дани, луда времена. Сећам се, рецимо, да се у просторијама Демократске странке Србије већ 6. октобра однекуд појавио човек који је, рекли су ми касније, до тада радио у Милошевићевом протоколу. Мислим да се звао Звонимир Трајковић. Онако збуњенима и дезоријентисанима у протоколарним стварима, почео је да нам даје савете.

О чему?

— Очекивали смо долазак Иванова и разговарали о томе где да Коштуница прими руског министра иностраних послова. Трајковић је предложио хотел Хајат.

“Изнајмите апартман”, рекао је.

“Опростите”, прекинуо сам га, “у хотелима се састају трговачки путници, коцкари и курве. Ово овде је председник Републике!”

На крају, Коштуница је Иванова ипак примио у Палати Федерације, пустој као кућа духова. Истог дана, руски шеф дипломатије разговарао је и са Слободаном Милошевићем. О чему и како, Коштуница то није могао да зна.

Коштуница је на састанак са Милошевићем отишао под притиском министра Иванова?

— Сасвим сигурно није.

Шта је са 6. октобром? Питала сам вас да ли га је овдје заиста икада и било.

— Ово што данас видимо око себе, то као да је 6. октобар у негативу: потпуна контрареволуција, пун тријумф свих оних које је народ најурио те 2000. На власти имамо исте оне људе који су се само прешминкали и опет усвојили идеје поразно штетне по ову земљу. Сви ти дачићи, вучићи, николићи који данас подржавају безглаво срљање у ЕУ и НАТО, на власт су дошли изневеравањем – кога и чега, то сами најбоље знају – и на њој опстају изневеравањем нечега много важнијега.

Чега?

— Најпростије речено – националног интереса, што значи свакога од нас појединачно. Али и оних који ће после нас доћи. Управо због тога што је нездрав у самом темељу, овај режим се одржава на лажима и страху. Јер, шта је, на пример, преписани докторат министра полиције ако не огољена лаж? Као што је лаж и када Александар Вучић каже да је Небојша Стефановић легитиман доктор наука. Зашто им је све то потребно? Зато што је међу тим светом докторска титула постала ствар престижа. Општа је појава да неуки простаци жуде да се прикажу као учени, образовани и отмени, али код наших радикала то узима посебно гротескне и злоћудне видове. Реч је о изразу мени дубоко одбојног српског радикалног менталитета, у чијој су основи безобзирност и незајажљивост. Све се то још од 19. века показивало као велика несрећа наше политичке историје.

Ипак, професоре, није само премијер Вучић министра полиције назвао доктором наука; тако су га назвали и поједини професори БУ.

— Тачно. И то зато што овде после лажи на сцену ступа страх. Иако је њихова морална и професионална обавеза да крађу назову крађом, да објасне да управо лаж и страх српско друштво гурају у незнање, данас се немало професора једноставно боји да каже истину. И то само зато да не би испало да Вучића утерују у лаж. И како онда, молим вас, да човек не буде огорчен, па ако баш хоћете и згађен?!

Сећате ли се када су 1998. Војислав Шешељ и Мирјана Марковић покушали да са Универзитета избаце нас неколико доказаних опозиционара?

И када су, као извршиоца, на мјесто декана Филолошког факултета поставили Радмила Маројевића?

— Тако је. Е, тада су сви професори и асистенти са Катедре за општу књижевност и теорију књижевности – нас седамнаесторо – глатко одбили да потпишу понижавајући уговор са деканом који им је био понуђен. После тога, неколико нас је било избачено с посла, док су остали, заједно са још неким колегама с других катедара, били практично изоловани. Моје часове преузела је некадашња студенткиња, која је на основу мог реферата била примљена за доцента у Нишу.

Која професорка?

— Њено име више није важно. Тим пре што сам је, још када је пристала да дође на место отпуштених колега, у лице питао да ли је свесна шта ради. Рекла је да јесте, што је мени било довољно. У сваком случају, свој први час – у мом термину и у слушаоници у којој сам до тада држао предавања из античке књижевности – започела је тако што је о мени рекла неколико лепих речи.

“А како сте ви дошли на ово место?”, дигао је руку један од студената.

А она?

— Причали су ми да је несрећна штрајкбрехерка покушала да некако одговори, али су студенти, један по један, кренули да пролазе крај ње напуштајући “једанаестицу”. Две стотине њих! То је морала бити узбудљива сцена... На крају, под чврстим и упорним притиском студената и многих колега, сви отпуштени професори убрзо су враћени на факултет, док је Радмило Маројевић морао да напусти место декана. Та победа без остатка остварена је у веома тешко време, у време дивљања Шешеља и ЈУЛ-а, негде пред сам почетак НАТО бомбардовања. Шта мислите, ко би се данас усудио да учини било шта слично? Можда је то најбољи одговор на ваше питање с почетка – је ли ово икада било.

Узгред, сведочим ја вама, па вас, као своју некадашњу студенткињу, молим да посведочите и ви мени: као професор, да ли сам вама студентима на часу или ван часа икада рекао било шта што би могло бити протумачено као политика?

Никада!

— То сам сматрао недопустивим... Волео сам свој професорски посао, премда нисам сигуран да бих се снашао у новој, болоњској пракси, чија примена је почела када сам завршавао универзитетску каријеру... Да, заиста сам волео тај посао, иако је током тих четрдесет година било и лепших и мање лепих периода. Ипак, мислим да се исплатило, и чини ми се да је неустрашив отпор мојих млађих колега и студената и њихов потпун тријумф над насиљем инфериораца те страшне 1998/99. без претеривања један од мојих највреднијих животних резултата. У томе што су ти моји ђаци постали тако ваљане личности...

Морало је, професоре, засигурно бити и ваше заслуге. Ваша незаборавна предавања из Античке књижевности и из Историје европске драме нису могла проћи без врсте “последница”. Него, како то да сте се, када је за то дошло вријеме, одлучили баш за студије књижевности? Питам јер знам да је ваша породица углавном правничка: ваш отац Драгослав Јанковић је, рецимо, био познати историчар, професор Правног факултета.

— У мојој породици су заиста мање-више сви правници или адвокати: деда и отац били су правници, брат, супруга и ћерка адвокати. Једно смо мој син, сликар и архитекта, и ја некакве црне овце.

Своју универзитетску каријеру мој отац завршио је као ректор БУ. Пре рата, као и моја мајка, библиотекарка, био је левичар. Сећам се, причали су ми како су за време окупације испод угља у подруму нашег стана у Светогорској улици крили Марксов Капитал и Комунистички манифест. По завршетку Другог светског рата, отац је примљен у Партију. Негде седамдесетих, гледајући шта се догађа и у шта се све извргло, изгубио је илузије и до краја живота био прилично резигниран.

Као правни историчар, у југословенским научним круговима био је значајно име, члан Југославенске академије знаности и умјетности. У Српску академију наука и уметности никада није примљен.

Зашто?

— Зато што је, са левичарских позиција, о националном питању полемисао са Васом Чубриловићем и Радованом Самарцићем.

Одакле су, иначе, ваши Јанковићи?

— Из Врања. Као и свака тамошња фамилија имали су надимак, звали су их Лунге. Један мој деда-стриц почео је каријеру у Београду као шегрт и калфа, а завршио као велики богаташ. У Врању је саградио болницу која носи његово име, а по њему се, мислим, зове и једна тамошња улица. Кажу да није био нарочито пријатан човек, а београдској чаршији се замерио када је, у време конкордатске кризе, своју палату на углу Зорине и Светосавске за велике паре продао Ватикану за нунцијатуру.

Мој деда по оцу, Риста Јанковић, био је правник, школски друг Боре Станковића. Самим крајем 19. века, заједно су дошли у Београд на студије и годинама делили собу негде у Коларчевој. Деда је после ратова постао начелник Државног дуванског монопола и – што је невероватна подударност – имао канцеларију на првом спрату данашње зграде Филолошког факултета у Кнез Михаиловој, тачно тамо где ће се, готово пола века касније, наћи мој професорски кабинет. Отац ми је причао да је у канцеларији свог оца затицао у то време у граду скоро бојкотованог Бору Станковића како, прерано остарео и болестан, седи код свог школског друга, пуши и пије кафу. Мом оцу, причао ми је, у сећању је остало звецкање шољице о тацну у дрхтавој пишневој руци.

По женској линији, породица мога оца води порекло из Лесковца. Мој прадеда...

Како се звао?

— Ђорђе Алексић. Посрбљени Цинцарин (породица Алексијадис дошла је из Мецова у Епиру), прадеда је био лекар и фармацеут. У Лесковцу је држао апотеку, а потомство је касније посао проширило на друге градове, све до локала који и данас постоји у згради биоскопа “Београд”.

Друга, мајчина страна води порекло из Босанске Крајине и Лике. Деда по мајци, Драгутин Кокановић, у Првој мушкој гимназији у Београду предавао је природне науке. Као студент, био је припадник Младе Босне. Ево, погледајте фотографију: овај марцијални и крвожедни лик у средини је он, мој деда, који, иначе, у животу ни мрава не би згазио. Два реда изнад њега, са стране, неупадљиво стоји Богдан Жерајић, који ће, коју годину касније, на гувернера Босне Варешанина испалити пет револверских метака, а шестим себи просути мозак. Кад год видим ову слику, помислим: толико о привидима! Младић лево од деде је Владимир Гађиновић, значајна младобосанска фигура (слика у фото галерији).

Знате ли када је фотографија снимљена?

— Негде 1908. у Врању, где су младобосанци похађали диверзантски курс.

Други део мајчине породице, Половине, долазе из Горског Котара. Од њих је мој деда-ујак Никола Половина, карловачки ђак, касније директор Друге мушке гимназије; делатан у новинарским и књижевним круговима, члан редакције Републике. Блиско се, на пример, дружио са Рашком Димитријевићем и Станиславом Винавером. Био је одличан преводилац, заједно са Милошем Ђорђевићем превео Чаробни брег Томаса Мана.

Можда је то одговор на питање зашто сте изабрали књижевност?

— На књижевност сам заиста отишао случајно. Најпре сам, због друштва, хтео да упишем архитектуру; међутим, пошто је ред био сувише дуг а дан сувише леп, документа сам однео на Филолошки факултет. Рачунао сам да и иначе више волим да читам него да цртам. Претходно сам био завршио у оно време заиста елитну класичну гимназију, у којој сам имао сјајне професоре. Латински и грчки предавао нам је Албин Вилхар, велики ерудита и полиглота, преводилац Платона и Апулеја. Дужан сам да кажем и то да сам имао срећу да светску књижевност студирам у време када је та Катедра доживела свој највећи успон и када су нам, поред Војислава Ђурића, у то време шефа Катедре, предавања држали Рашко Димитријевић, Зоран Гавриловић, Нана Богдановић, Драган Недељковић, Иво Тартаља... Са мном су студирали Милан Влајчић, Вида Огњеновић, Милан Комненић, Гојко Ђого, Омер Карабег, Милутин Петровић, Милан Милишић и још много њих који су оставили трага у нашем књижевном животу. Била је то заиста првокласна група.

Као први, на тој Катедри је дипломирао Данило Киш.

— Киш је дипломирао баш када сам се ја уписао. Војислав Ђурић га је касније позвао да остане за асистента, али се Киш на томе захвалио. Већ је био објавио прву књигу.

Мансарду?

— Мансарду... Пошто се у то време знао генерацијски ред, онако мало поиздаље познавао сам целу ту “класу”: Киш, Мирјана Миочиновић, Пера Мужичевић, Никола Кољевић... Као студент, у неколико махова седео сам за Кишовим столом у кафани, гледао га и слушао са дивљењем. Био је бриљантан, богатих и разноврсних знања, препун свежих асоцијација. Са мном никад није био близак, али поуздано знам да је у Београду имао изванредно широк круг познанстава, свакако и пријатељстава. Годинама касније, после оне несрећне афере, све се то променило.

Како се промијенило?

— Киш је људе некако почињао да дели на оне који су га тада подржали и на оне који нису.

Средином осамдесетих, претходно обезбедивши сагласност надлежних, као шеф Катедре за општу књижевност и теорију књижевности састао сам се са Кишом и са пуним покрићем му предложио да, као професор по позиву у рангу редовног професора, дође на наш факултет и држи часове када хоће, колико хоће и о чему хоће.

Које године?

— Негде 1985, чини ми се. Изгледа да је већ био болестан.

“Дај да размислим”, рекао ми је.

Кад смо се неколико дана касније састали, одбио је мој предлог.

“Осим Николе Милошевића, нико ме од вас са Катедре није подржао”, рекао је.

Што, иначе, није било тачно. Али, хајде... Можда само нисмо били довољно гласни.

“То је зато”, наставио је Киш – а наводим га од речи до речи, “што ви у ствари не волите Јевреје.”

Говорио је “ви”; није поменуо никога појединачно. Био сам озбиљно потресен тако неправедном оптужбом.

Шта сте рекли?

— Ништа. Не зато што сам био љут, већ зато што ми се учинило да би после тога било бесмислено наставити озбиљан разговор. Поред тога, био сам свестан да бриљантни људи уопште знају да буду опсесивни.

Као на писца, на Киша сам, кажем, увек гледао са дивљењем. Час анатомије је, по мом мишљењу, чудо од књиге, око чега сам се, сећам се, много спорио са Драгославом Михаиловићем и Михизом. Чак и када се по страни оставе полемичке параде, немилосрдне духовитости и убитачни сарказми, у чисто књижевно-теоријском смислу та књига има епохалан значај: како то само прави мајстори могу, Киш је њоме ни више ни мање него повукао границу између уметности и фалшераја, истине и лажи у књижевности.

Претпостављам да сте били добар студент.

— Јесам. Учење ми је увек ишло.

После дипломског, једно време сам радио у Институту за књижевност, затим у САНУ, у Одељењу за издавачку делатност, а онда три године провео у Енглеској, где сам, као преводилац и спикер, радио за ВВС. Говорим о периоду 1968–1971. Током боравка у Лондону почео сам да припремам докторску тезу.

Шта је била тема?

— Менандрови ликови и европска драма – наслеђе грчког комедиографа из 4. века пре н.е. Докторат сам радио шест година и одбранио га 1975. код професора Војислава Ђурића и Милана Будимира. После тога, на факултету сам прешао цео пут – од асистента-приправника до редовног професора и шефа Катедре. Иако сам написао неколико књига из струке, од којих су неке сасвим корисне, у себи знам да никада нисам имао правог, креативног научног дара.

Како то?

— Нисам ушао у саму суштину струке, никада стварно усвојио теоријски начин мишљења, а у исто време нисам био дорастао истраживачком подвижништву. Али сам, с друге стране, имао широко образовање и увек био добро артикулисан. Мој прави дар састојао се у умећу да релативно компликоване ствари слушаоцима пренесем на разумљив па и занимљив начин. Та популаризаторска способност није честа и не треба је потцењивати. Предавачки таленат сам, наравно, искористио на факултету, али и радећи на телевизији.

Када сте почели да радите на телевизији?

— Средином седамдесетих. Драган Бабић и ја смо, у оквиру серије “Двоглед”, најпре направили четири полчасовне емисије о старој Грчкој, а кад је то било одлично примљено, на ред су дошли Египат и Рим. Радио сам у ствари за Редакцију дечијег програма, чији је уредник у то време била Лола Влатковић. У истој редакцији сарађивали су Душко Радовић, Љубивоје Ршумовић, Миша Брујић, Драган Бабић, Влада Андрић, млада Мила Станојевић, нешто касније Бајфорд... Углавном сам имао одрешене руке и једини идеолошки услов био је да серија о Библији иде под надсловом Митови и легенде. Поред серијала о Старом и Новом завету, направио сам и тринаест епизода о исламу.

На Телевизији Београд сарађивали сте са Зором Кораћ?

— Нисам. Она је била у другој редакцији. Али сам познавао њеног мужа, генерала Кораћа, кога сам често виђао на тенису. Био је страствени тенисер.

Као и ви?

— Јесте. Тенис играм од детињства; за мене је то више од спорта. Као што у мом клубу SA&NI кажу, тенис је начин живота. Њиме се можете бавити такорећи док мрдате. Ето, прошле недеље смо мој партнер и ја одиграли један сет дубла и добили са 6:4. Касније смо, не без ликовања, израчунали да заједно имамо 156 година! После чега смо се, мислим, ипак мало снуждили.

Како сте сарађивали са Драганом Бабићем?

— Одлично. Драган Бабић био је не сасвим систематично, али врло широко образован човек, слободоуман, праведан и талентован. Пред крај живота, као изразито пројугословенски и грађански оријентисан, горко ми је пребацивао да сам националиста.

Јесте ли?

— Разуме се да јесам. Како та реч у европским језицима углавном значи исто што и шовиниста – што смо и ми усвојили – прикладније ми делује израз родољуб. Као конзервативац и традиционалиста, заиста верујем у то да сви нечему припадамо, да однекуд потичемо и да нешто дугујемо потомству. То осећање је, бар по мом искуству, нарочито интензивно на Светој гори, у Хиландару, где човек почиње да схвата да то чему

припада траје и више од осам стотина година; да се неке ствари не мењају, да само добијају облик прилагођен тренутној стварности, док суштина остаје иста. На Светој гори присебан човек ће, на пример, схватити да се добро које су наши преци чинили враћа потомцима, и разабрати да би и његов нараштај требало да учини – или да бар покуша да учини – нешто ваљано, све у нади да ће се то вратити онима који ће доћи.

Је ли ваш нараштај то учинио, шта мислите?

— Руку на срце, не бих рекао. Ипак, човеку је важно да има чисте рачуне, да остане у миру са собом, да не изневери ни себе ни оне око себе, да искористи своје способности, какве год да су. Увек ми је посебно блиска била новозаветна парабола о талантима – у изворном облику и значењу таленат је новчана јединица – које је господар слугама поверио на чување. Слуга који новац не потроши него га сачува и врати, пада “у таму најкрајњу, где су плач и шкргут зуба”, док онај који је таланте искористио и умножио “улази у милост господара својега”. Хоћу да кажем да ако човек не искористи оно што уме и зна – шта год то и колико год то било – бар некоме или нечему нешто не допринесе и не остави за собом, тај је у основи залуд живео.

У прилично тешком и нетолерантном времену и друштву, као националиста сте, чини ми се, некако увијек успијевали да и код оне стране којој је припадао Драган Бабић задржите статус човјека кога политички противници и уважавају и поштују. Како?

Можда зато што у мојој природи стварно никада није било ни примесе шовинизма, нити мржње према другима, што сам настојао да мерим речи и да сачувам осећање за смешно и

на сопствени рачун. Поред тога, увек сам веровао да национално без демократског не вреди много и да Србија без демократије можда и може бити велика, али би у том случају могла бити само велика и несрећна земља. Али, када ме већ о томе питате... Дешавало се да због својих политичких, идеолошких, ако хоћете и моралних уверења будем принуђен да прекинем нека своја дугогодишња пријатељства. Није ми, дакле, увек полазило за руком оно што сте констатовали у свом питању.

Шта вам није полазило за руком? Са ким сте прекинули пријатељство?

— Са Срђом Поповићем, на пример. Били смо другови из младости, припадали истом кругу из краја: Драган Бабић, Весна и Сташа Пешић, Мирослав Исаковић, Мирјана Обретковић, Раде Микијељ, Слободан Душанић... Расли смо и формирали се заједно, читали Кафку, Жида и Селинцера, до у бескрај млатили празну сламу по кафанама.

По којим кафанама?

— Од Народне кафане, која се налазила на месту данашњег Дома омладине, преко бифеа Прозор, па до Грмеча, старе Липе са кугланом и сепареима, Шуматовца, Српске кафане, Боке... Требало је све то обићи...

По бриткости интелигенције, по прецизности и сликовитости израза, Срђа Поповић био је један од интелектуално најимпресивнијих људи које сам у животу познавао. Седмдесетих година прошлога века заиста је био кључна фигура београдских опозиционих кругова. Први је започео писање петиција против комунистичког режима, због чега су нас једно време погрдно називали петиционашком интелигенцијом. Али у Срђиној нарави било је нечег опаког и немилосрдно деструктивног. Увек ме је на неки начин подсећао на Ставрогина из романа Зли дуси. Људе, а тек жене, умео је да фасцинира, да их опчини и да их онда тек тако одбаци. Слично је било и са идејама које је заступао. Иако већ у озбиљним годинама, разишли смо се не толико због Срђине одлуке да брани Андрију Артуковића (мој катонски строги пријатељ Драгослав Михаиловић још тада је од Срђе дигао руке) – то сам још некако и разумео; не чак ни због Срђиног потписа на петицији у прилог бомбардовања Србије...

Неро?

— Пресудно је било што ми је једном – али баш тим речима – рекао, и поновио, да би за Србе једини лек био да доживе потпун војни пораз и капитулацију. Тако нешто никад нисам могао да разумем. Иако ово није једноставно рећи, увек ми се некако чинило да Срђа Поповић заправо није волео свој народ.

Није волио народ?! Могу ли се, професоре, народи вољети или мрзјети?

— Мислио сам на осећај припадности, на осећање традиције, што Срђа није имао. Последњих година, љуто сам му замерио опсесивно инсистирање на страшним а неутемељеним оптужбама на рачун Коштунице око политичке позадине убиства Зорана Ђинђића. У једном моменту, то је за Срђу била постала права фиксна идеја. На крају, због

свега тога престали смо да разговарамо, и на улици бисмо само један другом климнули главом.

Један ваш други пријатељ, драмски писац који вас је познавао и из тог “петиционашког” периода, својевремено ми је рекао како није могао да повјерује да сте се деведесетих активно укључили у политику. Збиља, откуда то?

— Крајем осамдесетих, осетио сам порив да се активније укључим у политички живот. То сам сматрао готово неком врстом обавезе, верујући да ћу из тог кола изаћи кад будем хтео. Испрва, чим изборимо вишепартијски систем; касније, када оборимо Милошевића... Међутим, показало се да то баш тако не иде. Последњих двадесет и пет година практично сам страћио на политику. Она једе време.

Баш страћили? Ипак сте учествовали у неким важним догађајима новије српске историје, два пута били амбасадор...

— Да, макар и скроман допринос рушењу комунизма и увођењу парламентарне демократије не може бити траћење времена. А било је ту и других занимљивих подухвата, слажем се... Као амбасадор СРЈ, у Лондон сам отишао после 5. октобра 2000, иако су многи веровали да ћу постати министар спољних послова.

Зашто нисте?

— Коштуница ми је предложио да одем за амбасадора у Америку или у Велику Британију.

“С обзиром на то да следе државна признања, повратак СРЈ у међународне организације, потписивање међународних докумената и уговора, потребно је да у овом моменту министар буде правник”, објаснио је.

Тако је изабран Горан Свилановић?

— Тако. У то време, састављајући савезну владу, Коштуница је Председништву ДОС-а рекао да за министре могу постављати кога хоће, али да он у том тренутку за себе задржава право на само два ресора – правду и спољне послове. Као што знате, на та места изабрао је Момчила Грубача и Свилановића. Толико о страначкој пристрасности!

Што се мене тиче, за Лондон сам се определио без много двоумљења: добро сам познавао земљу, обичаје и језик, а имао и корисних познанстава у академском и медијском свету. Морам да кажем да се амбасадорски посао у Лондону показао као изузетно напоран и стресан. Јер требало је поново градити тек обновљене дипломатске односе, ослободити се компромитованих кадрова, наћи и купити нову зграду амбасаде, суочити се са притисцима око хапшења хашких оптуженика... А онда су на ред дошли Црна Гора, па Косово.

После повратка из Лондона...

Које године?

— Крајем 2004, када сам именован за Коштуничиног саветника за спољну политику. Онда сам, као амбасадор Србије при Светој столици, од 2008. до 2012. провео у Италији. Било је то михољско лето мог активног живота.

Посао при Светој столици био је знатно другачији од онога који сам обављао у Лондону.

У ком смислу?

— У смислу да се тамо политика води на старински и донекле спор начин. Треба умети слушати, бити стрпљив, разумевати наговештаје, бити будан за алузије, пратити шта се пише, извући из бујица елегантних речи оно што је суштина. Упрошћено речено, мој основни посао био је да покушам да утичем на то да Ватикан не призна Косово. У томе сам, могу рећи, успео, али највише захваљујући ширем стицају околности. Наиме, папа Бенедикт 16, учен и далековид човек, схватао је да главна опасност за ватиканске интересе не долази од православља, него од радикалног ислама и секуларизма у Европи; због тога је огромно на значају добила међухришћанска солидарност.

Колико често сте се сретали са папом Бенедиктом 16?

— Током свог мандата, амбасадор има прилику да се свега неколико пута годишње сретне са папом, и то углавном у свечаним приликама, када се по правилу говоре конвенционалности. Једину шансу за озбиљан разговор са папом добијете када предајете акредитиве и можда при опроштајној посети. Реч је о сусрету у четири ока који може да траје неких пола сата. Папа Бенедикт 16. није, иначе, био привлачан и умешан у јавним наступима попут свог претходника Војтيله или наследника папе Фрање. Био је научник и врхунски теолог помало суве немачке памети, али изузетне дубине увида. Разумео је велика светска кретања, а са становишта српског државног интереса у основи је био позитивна појава.

Ако већ говоримо о мојој дипломатској каријери, све у свему, заломило се тако да као амбасадор службујем у две земље у којима је протокол наглашено негован. Баш су Велика Британија и Ватикан једина два дипломатска одредишта где амбасадор заиста мора да носи фрак.

Одговарало вам је?

— У неком смислу, задовољавало је моју природну склоност ка позоришту. У суштини, реч је о великим спектаклима, какви су, рецимо, британска парада звана Trooping The Color или ватиканска миса уочи Ускрса у Цркви Светог Петра. У тој непрегледној базилици током богослужења дуго буду угашена сва светла сем свећа које присутни држе у рукама. Кад избије поноћ, у тренутку се упали безброј моћних светала и грмну оргуље. Што јесте позоришни ефекат првог реда.

Да, питала сам вас о разлозима уласка у политику... На зиду ваше радне собе видим фотографију на којој сједите са Бориславом Михајловићем Михизом. Из времена ДЕПОС-а или...

— Из времена ДЕПОС-а, у праву сте. Фотографија је настала у Пионирском парку, негде у јесен 1992, кад смо ишли на конститутивну седницу Скупштине после избора на којима је ДЕПОС освојио педесет мандата. Што смо, иначе, доживели као тежак пораз. Са листе ДЕПОС-а, у парламент су тада ушли Михиз, Љуба Симовић, Бранко Поповић, Милан Јовановић, Лука Кнежић – све ванстраначки људи. Додуше, не задуго, јер ће већ који месец касније напустити Скупштину: ни ДЕПОС ни тај скупштински састав нису били дуга века.

Али је остало: у скупштинским клупама, готово један поред другог, сједе Борислав Михајловић Михиз и Жељко Ражнатовић Аркан!

— Сећам се да смо једном Михиз и ја, улазећи у Скупштину, налетели на Аркана и још двојицу његових мрачних центлмена који су управо пролазили кроз безбедносни коридор. Један од њих је скупштинском обезбеђењу предао два пиштоља – први је извадио из цепа, други негде са ноге.

“Господин је стварно безбедан”, шапнуо сам Михизу.

На то се овај окренуо и погледао ме некако равно... И данас памтим тај поглед.

ДЕПОС је, иначе, основан 16. маја 1992. у Француској 7, а оснивачкој скупштини присуствовало је шездесет, седамдесет људи, од чега половина академици САНУ. Убрзо је кренуло масовно потписивање подршке и, током прва два дана, скупило се – тај податак имам – чак 4.470 потписа. Ево неколико насумично узетих: Бошко Петровић, Никола Хајдин, Марко Леко, Светлана Велмар Јанковић, Јован Радуловић, Александар Саша Петровић, Соња Савић, Станислава Пешић, Душан Прелевић, Иван Клајн, Тибор Варади, Бранимир Живојиновић, Јелена Шантић, Предраг Ристић... И, као куриозитет – Зоран Ђинђић.

Откуд Зоран Ђинђић? Зар Ђинђић није...

— Јесте, био је у Демократској странци, али је дошао да потпише. Што данас готово нико не зна... Убрзо је формиран Савет ДЕПОС-а, а ја сам, на Михизов предлог, изабран за портпарола. Лично, ДЕПОС сам замишљао као неку врсту алатке за једнократну употребу.

Шта то значи?

— Значи да циљ ДЕПОС-а не буде да опстане као покрет, него да прикупи апсолутно све опозиционе снаге и обави конкретан посао – да сруши Милошевића, а да после тога свако крене на своју страну. Предлагао сам да се у ДЕПОС позову Небојша Попов, Весна Пешић, Грађански савез Србије, националне мањине... Тих дана сам на неком пријему срео и Ветона Суроија.

“Добро би било да косовски Албанци овог пута изиђу на изборе”, рекао сам му у својој наивности. “Довољно је само да гласате и сигурно обарамо Милошевића. А онда можемо озбиљно да разговарамо о чему хоћете.”

Сурои ме је погледао као да нисам нормалан и просто ми се насмејао у лице.

На сличним принципима и са сличним циљем, шест, седам година касније, направљен је ДОС.

— Да, али су те 2000. године околности биле битно другачије.

У међувремену се, као што знате, у јулу 1992. поцепала Демократска странка, после чега је, са нас неколико, Војислав Коштуница направо Демократску странку Србије.

Која се онда даље дијелила. Као и ДС. Али, гдје је данас ДСС?

— Откако сам у овој правој пензији, политиком се готово уопште и не бавим. Имам седамдесет четири године и, реално, данас мало чему могу да допринесем.

Присуствовали сте страначкој скупштини у недељу?

— Јесам и све је, споља посматрано, прошло узорно, чак идилично, а победница и поражени су загрљени изашли на говорницу. Код мене, међутим, остају резерве, најмање зато што је гласање за нови Главни одбор било некако сувише добро организовано. Много је битније хоће ли нова гарнитура заузети одређен и чврст опозициони став и показати зубе Вучићу као што смо их некада показивали Милошевићу. Политичка неутралност земље и референдум о чланству у ЕУ се подразумевају као програмски циљеви, али излазак из власти у Београду би морао бити не само политичка него и морална обавеза.

Ето, ипак се и даље бар мало бавите политиком!

— Све мање... Данас углавном радим ствари које волим: читам, понешто запишем, доколичим, шетам седмомесечну унуку Веру по Ташмајдану, пијем пиво на сунцу, играм тенис... Последњих месеци сам, са младим колегом Жарком Петковићем, за Коло СКЗ приредио књигу студија свог најближег пријатеља, светског стручњака за Платона, покојног Слободана Душанића. Такође, за Културно-образовни програм РТС-а снимим нову телевизијску серију, онакву каква је некада давно била Митови и легенде. Овај пут сам причао о робовима у античком свету, а серија би, кажу, у догледно време требало да буде приказана.

24.10.2014.

Разговарала ТАМАРА НИКЧЕВИЋ

НЕУТРАЛНОСТ НЕ ЗНАЧИ ИЗОЛАЦИЈА

11.03.2014. Извор: Глас Русије

Ми сматрамо да је прекид преговора са ЕУ могућ и пожељан, и то је уосталом урадио Исланд. Исланд је то урадио због права на риболов, а ми не радимо иако су нам отели 15% државне територије. При томе уопште се не бојимо изолације, коју наши политички противници стално износе као аргумент против прекида евроинтеграција.

Дана 16. марта у Србији ће бити најпредвидивији од 90-их година парламентарни избори. Предвидиви са тачке гледишта резултата за владајућу партију, али не за опозицију, посебно ако се узме у обзир да дешавања у њеним редовима подсећају на брзо, хаотично и неконтролисано дељење ћелија. Најбоље је, наравно, заборавити на то да ако се говори о медицини, слично понашање елементарних јединица организма доводи до појаве тумора. У земљи од Big Deal-ова српске политике остаје у датом тренутку Демократска странка Србије. Између осталог, ова медаља за доследност има и супротну страну. О томе и не само о томе разговарамо са данашњим гостом, председником политичког савета ДСС, доктором Владетом Јанковићем.

Пред изборе 2012. године ваш колега, посланик Марко Јакшић из Косовске Митровице говорио је да је потребно формирати Владу националног спаса. Њу би могла да формира коалиција СНС-ДСС. Сада, очигледно, ситуација се променила пошто су се ове две године напредњаци бавили тиме што су радикално мењали курс. Са ким сте спремни да сарађујете 2014. године?

Основна идеја нашег програма се сасвим једноставно речено своди на то да је, за нас тренутна безалтернативна опредељеност за придруживање ЕУ, да води у потпуно погрешном правцу. Када је у питању СНС, ДСС је према њој имала однос резервисаног поверења. Када су били председнички избори, председник ДСС Војислав Коштуница у дуелу између Тадића и Николића подржао Николића и та је подршка можда била пресудна. А то је председник Коштуница учинио из једноставног разлога што је веровао, имао директно уверавање да ће председник Николић довести у питање нашу безрезервну државну политику присједињења ЕУ. Показало се да СНС иде у истом правцу у којом су

ишли и њихови претходници. А то је нешто што ми осећамо као велику опасност, не само за економски опстанак, него и за морални интегритет земље.

Када је у питању СНС, ДСС је према њој имала однос резервисаног поверења. Када су били председнички избори, председник ДСС Војислав Коштуница у дуелу између Тадића и Николића подржао Николића и та је подршка можда била пресудна. А то је председник Коштуница учинио из једноставног разлога што је веровао, имао директно уверавање да ће председник Николић довести у питање нашу безрезервну државну политику присједињења ЕУ. Показало се да СНС иде у истом правцу у којом су ишли и њихови претходници. А то је нешто што ми осећамо као велику опасност, не само за економски опстанак, него и за морални интегритет земље.

Памтимо како је бивши амбасадор Немачке у Београду у опроштајном интервјуу једном од српских издања указивао на обим дотација из ЕУ које стижу у Београд и у том светлу говорио о важности ступања у ову унију. Ако Србија заузме став политичке неутралности на којем ви инсистирате, то може да значи да финансијски прилив може да пресуши?

Ми сматрамо да је прекид преговора са ЕУ могућ и пожељан, и то је уосталом урадио Исланд. Исланд је то урадио због права на риболов, а ми не радимо иако су нам отели 15% државне територије. При томе уопште се не бојимо изолације, коју наши политички противници стално износе као аргумент против прекида евроинтеграција. Зна се да економска сарадња се неће прекинути, јер ту је капитал оно што диктира процесе. Не утиче политика на капитал, него капитал на политику. Инвестиције ће наћи свој пут као што вода налази свој пут у природи.

Како оцењујете процес имплементације Бриселског споразума и то што се дешава у Косовској Митровици, имам у виду ситуацију око кандидата за дужност градоначелника северног дела.

Када је реч о Косову, ми смо упозоравали да тако нешто може да се догоди. Залагали смо за бојкот избора које су расписали албански органи власти. Превагнуло је друкчије мишлење иако је бојкот, по нашем уверењу успео. Међутим, притисци из Београда и наравно из Брисела и са друге стране океана учинили су да један део Срба на Косову изађе на те изборе и сад убирају плодове такве погрешне сетве. Ситуација може да постане само гора – ако се политика Београда не промени, ако се не растрезне они који одлучују о судбини земље и ако се не ослоне на оне савезнике, којима имамо разлога да верујемо.

Да ли вас чуди оно што се дешава у редовима странке од које се ДСС одвојио почетком 90-их?

Тако нешто, као што су збивања у другим политичким странкама човек не воли да коментарише. Кад ме већ питате, рећи ћу да ту видим неку врсту метафизичке правде на делу. Јер ДС је доста учинила да се распадне СРС и доста је допринела настанку СНС. Тако да, што каже свето писмо – „Ко мачем сече, од мача ће и погинути”.

КО НАС ВАРА?

28.11.1995. Извор: САМ – Српска анархистичка мрежа

I stari Grci, i bivsi Rimljani, a o izumrlim Sumerima da ne govorimo - svi bivsi narodi, dakle, imali su mitove cija lepota ni do danas nije prevazidjena. A ni srpski nisu manje losi. Profesor dr Vladeta Jankovic rodjen je u Beogradu 1940. Godine i pripada onoj grupi nekadasnjih mladih, lepih i pametnih smekera, koja danas lagano iscezava. Na odseku za Opstu knjizevnost i teoriju knjizevnosti beogradskog Filoloskog fakulteta, profesor Vladeta Jankovic vazi za "opasnog" profesora. Smatraju ga i velikim cinikom, ali su ucionice u kojima drzi predavanja iz anticke knjizevnosti i uporedne istorije drame prepune, cesto i studenata drugih fakulteta.

Mnogi ga znaju kao portparola DEPOS-a, ali i kao autora i voditelja poznate TV serije "Mitovi i legende". Na osnovu scenarija za ovu emisiju, radjenu ranih osamdesetih godina za redakciju Programa za decu TV Beograd, nastala je najnovija knjiga profesora Jankovica, koju je nedavno objavila Srpska knjizevna zadruga.

Da li je popularnost emisije bila motiv da scenario pretocite u knjigu?

- To je svakako bio jedan od razloga. Moram da kazem da sam i sam iznenadjen time koliko se ljudi i dan-danas te serije seca. U doba kada sam je radio, pre petnaestak godina, nisam ni pretpostavljao da ce biti tako rado gledana - mislim da je ostavila trag. Medjutim, ima i drugih razloga. Naime, jedan od mojih osnovnih motiva bili su saznanje i uverenje da je citav nas obrazovni sistem neodgovarajuci, da je tako ustrojen da sistematski ukida mogucnost upoznavanja sa verskim nasledjem. A versko nasledje je, koliko ja vidim i koliko svi znamo, u svim temeljima opste kulture. Drugim recima, mlad covek koji nema tu vrstu obavestenosti, pre svega ne moze da dozivi umetnicka dela koja su verski nadahnuta. Taj propust je trebalo nadoknaditi, i jedan od osnovnih ciljeva moje knjige je da popuni te praznine, da pomogne mladom coveku, kad ode u neku galeriju, da sa vise razumevanja posmatra dela velikih majstora, koja, recimo, prikazuju Hristove patnje ili motive iz Starog i Novog zaveta, da sa vise razumevanja slusa Pasiju po Mateju ili da bar zna sta taj naziv znaci, da bolje razume Dantea, Dostojevskog ili Njegosa. Ko za tako nesto nema potrebna predznanja, tesko je hendikepiran. Mi smo proizvod jedne hriscanske tradicije, kao sto su neki drugi proizvod nekih drugih tradicija. I treci razlog zbog cega sam se latio ovog posla jeste ovo nesretno vreme, prozeto netrpeljivoscu, nesposobnoscu da se razume tudje stanoviste, da se razumeju tudji porivi. Prostije receno, vrlo cesto se ta netrpeljivost objasnjava verskim razlozima. Ja sam samo hteo dapokazem da je vera, ako se ispravno shvati, zapravo stvar ljubavi, razumevanja, zajednistva, a ne nesto sto bi trebalo da nagoni na mrznju. Vojska ne voli boga.

Rekli ste da je vera nesto sto se zasniva na ljubavi, sto znaci zajednistvo, razumevanje... A oduvek su vodjeni verski ratovi.

-Tacno je da je u ime religije proliveno more krvi, ali je nasilje duboko strano njenom sustinskom duhu. Slusao sam mudre ljude, prave vernike, koji kazu: ko ne voli coveka, ne voli ni

Boga. To je jedna krajnje prosta istina: ne može se voleti Bog a mrzeti drugo ljudsko biće. Rano hrišćanstvo, u svom izvornom obliku, potpuna je negacija agresivnosti. Ono je stalno sirenje ruku, pozivanje na ljubav, na razumevanje, na okretanje drugog obraza, na pasivan otpor, ako hocete. Nema govora o agresiji. Nesto slično je sa islamom. Ta citava ideja o džihadu koji islam nameće silom, koji ga natura, a koja je danas u opticaju, pogresna je. U svojoj izvornoj sustini, ideja džihada, ja o tome pišem u knjizi, nije da se islam nametne kao vera. Treba uvek voditi računa o tome da, kada je islam počeo da osvaja svet, a osvojio ga je munjevitom brzinom i to je bilo u osmom veku, vernicima, pravim muhamedancima, nije bilo u interesu da povećavaju broj pripadnika svoje vere. Oni su prosto nametali vlast. Zasto da dele vlast i privilegije? Njima je mnogo važnije bilo da od ljudi naplate porez nego da ih prevode u islam. U katolicizmu, naravno, ima drugih pristupa. Smatra se dužnošću da se vera nametne, često i problematičnim sredstvima. Pravoslavlje je u tom pogledu zaista izuzetak. Ono se ne nameće, nije prozelitska vera, ne vrbuje. elim, zapravo, da kažem da je prolivanje krvi u ime vere suprotno njenom izvornom duhu, bar duhu ovih vera o kojima govorim.

A u knjizi govorite o judaizmu, hrišćanstvu i islamu. Postoji li još nešto, osim poziva na ljubav o kojem ste pričali, zajedničko za ove tri monoteističke religije?

- Ja sam ovom knjigom hteo da pokazem da su zapravo ove tri religije proistekle iz istog stabla i da u svim svetim tekstovima i Starog zaveta i Novog zaveta i Korana nema ničega što opravdava mržnju, rat, uzajamno istrebljenje, nametanje sopstvene vere. To je zaista kao jedno stablo iz kojega izlaze tri grane. Bog je jedan i to isti. Sva razlika između judaizma, hrišćanstva i islama je u tome što Jevreji još uvek čekaju mesiju. Oni misle da božiji izaslanik tek treba da stigne. Hrišćani su ga dočekali u liku Isusa Hrista i smatraju da je on i čovek i bog. Muslimani su ga dobili u liku verovesnika, božijeg izaslanika Muhameda, za kojega misle da je samo čovek. Muslimani priznaju hrišćanima da je Isus Hrist izaslanik božiji, ali mu ne priznaju da je i bog, jer se oni ne mire sa tim da može postojati više bogova, tj. da Bog može da ima sina. To su razlike koje su zapravo beznačajne. Bitno je ono što je zajedničko. Sada, naravno, postoji i niz drugih razlika u pogledu na svet, u moralu, u izrazu, ali im je sustina zajednička. I to je zapravo i bila zamisao knjige. Ilustracija na naslovnoj strani simbolično bi trebalo da ilustruje trojnu strukturu citave ideje. To je motiv iz Starog zaveta, iz Knjige proroka Danila, gde trojicu vernika bacaju u "peć ognjenu uzarenu", iz koje oni izlaze potpuno nepovredjeni, jer je Bog učinio čudo.

Demokratija za Srbe početnike

U pogovoru knjige ste napisali da se u vreme kada je ta serija nastala, a to su bile rane osamdesete godine, na televiziji "o religiji nije smelo drugačije govoriti nego kao o mitološkom odnosu i legendarnom nasleđu", da ste na taj naziv emisije nerado pristali, ali da vam je u tom momentu bila važnija sadržina od forme. Zasto ste onda i danas ostavili isti naslov?

- Ja sam mislio da je tako jedino posteno. Nisam hteo da sada menjam naslov nečega što sam nekada radio cineci kompromis. Ja sam rekao da sam taj kompromis nerado napravio i da mi savest zbog toga nikada nije bila mirna, jer kada vi iskrenim vernicima, a takvih je vrlo mnogo, mnogo više nego što se obično misli, govorite o njihovim najsvetijim stvarima kao o nečemu što je izmisljeno, što je mit, što je legenda, vi ih zapravo vredjate. Ja sam hteo da to nekako izbegnem, ali sam na kraju procenio da je važnije da se o verskim vrednostima govori makar nešto, nego da se ne govori nikako. Ja ću vam reci da sam, pre nego što sam se uopšte upustio u

taj projekat, razgovarao sa mnogo ljudi kojima verujem. Razgovarao sam, izmedju ostalih, sa danas pokojnim hilendarskim starcem Nikanorom, jednim neobicno mudrim covekom. Pitao sam ga da li da to uradim, da li bi to bilo ogresenje, i on mi je dao saglasnost i blagoslovio moj poduhvat. Uostalom, ovakav naslov ostaje kao svedocanstvo o vremenu. To vreme, koje je bilo tako netrpeljivo i kruto, samo je naizgled proslo. I danas religiozne vrednosti veliki mediji, provlace s poteskocama i vrlo nerado. To je za njih nuzno zlo. Ja sam hteo da izbegnem taj pomalo hladni, docirajuci ton, suvise strucan, suvise teoloski. Nastojao sam da versku tradiciju prosto priblizim ljudima, ne zato da bih ih ubedio u potrebu da veruju, jer se u to ljudi ne smeju ubedjivati. Hteo sam da im pruzim mogucnost, priliku da razmisle, da procene. Mozda ce ih nesto privuci, amozda i nece. Moje je bilo da pokusam.

Nakon ciklusa "Mitovi i legende", u okviru Programa za decu RTS-a, imali ste svoju rubriku u emisiji "Metla bez drske" u kojoj ste tumacili neke anticke pojmove. Odavno se bavite anticckom knjizevnoscju, poznate su vase studije o rimskoj komediji... dakle potice vase interesovanje bas za ovu tematiku?

- Ja sam imao sreću da završim jednu sjajnu skolu, klasičnu gimnaziju. Tada se u skolu islo i subotom, što danasne generacije ne znaju, i mi smo, tako, imali šest radnih dana. Svakog dana smo imali čas srpskog, znači šest časova srpskog, ali je bilo sedam latinskog. Moj profesor latinskog bio je pokojni Albin Vilhar, Slovenac čije ime treba zapamtiti. On nas je doterao dotle da smo mi, ili bar neki od nas, na maturi bili u stanju da govorimo - na elementarnom nivou - ali da govorimo latinski. Mogli smo da citamo Cicerona ili Vergilija u originalu. Pet godina sam ucio i starogrčki. To je zaista bila sjajna skola. Na fakultetu sam takodje slusao latinski naporedo sa svetskom knjizevnoscju, i to je ostalo glavno podrucje moga interesovanja. Uostalom, i to sto sam u nauci radio vezano je za anticcku knjizevnost. Moja uska specijalnost su anticke teorije humora i istorija grčke i rimske komedije...

Kada ste i kako poceli da radite za televiziju?

- Ja sam za televiziju počeo da radim još 1975. godine. Tamo me je tada doveo Dragan Babić i počeo sam da radim emisiju koja se zvala "Dvogled". Nas dvojica smo prvo otisli u Grčku i tamo napravili četiri polucasovne emisije o grckom kulturnom nasledju. One su bile veoma dobro primljene. Kasnije smo bili u Egiptu, pa u Italiji, gde smo pravili emisiju o rimskom nasledju. Onda sam počeo da radim "Mitove i legende". Prvo o čemu sam govorio bili su grčki anticcki mitovi - o Orfeju, na primer, o Heraklu, Prometeju. Posle sam radio te male medaljone za "Metlu bez drske" sa Milom Stanojević, i ta moja romansa sa televizijom je trajala veoma dugo. Voleo sam da radim za televiziju i mislim da su oni voleli da rade sa mnom. Medjutim, kako je krenula politika, tako je i toj romansi dosao kraj. Ja sam otisao u opoziciju, i to coveku presece apsolutno svaki kontakt sa RTS-om, makar i na podrucju kulture i obrazovanja. Poslednje sto sam za njih uradio (ja mislim da je to bilo neko malo cudo) bilo je 1991. kada me Mila Stanojević pozvala da za kolski program uradim seriju koja se zvala "Demokratija za pocetnike". To su bile četiri petnaestominutne emisije gde sam govorio o tome sta je u stvari demokratija i kakvi su bili njeni izvorni oblici. To je nekoliko puta emitovano te 1991. godine, čak, valjda, posle 9. marta. Tada je još uvek bilo neke slobode, ali su meni kasnije vrata Takovske 10 cvrsto zatvorena.

Kome je zao sto nije bio na Kosovskoj veceri Jung kaze da su svi mitovi i simboli, ma gde oni nastajali, istovetni, jer proizlaze iz istog i svugde rasirenog kolektivnog nesvesnog. Mozete li, dakle, porediti grčke mitove sa mitovima kod Srba?

- Ta Jungova misao je tačna u jednom najširem smislu, ali razlike medju mitovima pojedinih civilizacija su veoma velike, vrlo duboke. Znače, vi imate različite nivoe civilizacijskih razvoja. U primitivnijim drustvima i mitovi su jednostavniji. Isto tako, kod visoko razvijenih civilizacija,

kakva je bila anticka Grcka, imate vrlo slozene mitske strukture. Takve razlike medju mitovima postoje, ali je sustina ove Jungove misli tacna. Nasi, srpski mitovi su u tom pogledu neobicno zanimljivi i to nase nasledje je nesto neprocenjivo. Rame uz rame sa ljudima koji su bili zaslužni u nasoj naucnoj proslosti, uz Cvijica, Pancica, Stojana Novakovica ili Slobodana Jovanovica, stoji Cajkanovic. Njegov rezultat, to sto je on uspeo da iznese na videlo i da pokaze sta smo mi imali i koliko su stari ti slojevi, naprosto je neprocenjivo. Znete, kada bih ponovo dobio priliku da nesto radim na televiziji, ja bih najradije napravio jednu ambicioznu seriju o nasem mitoloskom nasledju, ali po Cajkanovicu. Valjalo bi objasniti, pokazati kakvi su bili nasi prethriscanski mitovi i to sve raditi u Cajkanovicem duhu, njegovom argumentacijom, ali na popularniji nacin, ilustrovati zivim materijalom koji postoji, ne samo u muzejima, nego i na terenu, po i danas zabacenim selima Srbije. Mislim da bi to bila kruna moga sada vec visedecenijskog truda...

Kod Srba se do danasnjih dana zadržao mit o Kosovskom boju u kome se slavi poraz, junacka smrt, u kome se glorifikuje srpski izbor nebeskog carstva nad zemaljskim. U godinama kada je ovde vazila parola "Srbija se saginjati nece", opet smo postali "nebeski narod". Zasto Srbi vole da lete u nebo?

- To je tipican i tragican primer politicke instrumentalizacije mita. U jednom trenutku su, ne samo zlonamerni politicari, nego i mnogi nasi, da kazem pravu rec, nedoneseni, nedouceni intelektualci poceli da buncaju o "nebeskoj Srbiji", o idealima smrti, o tome da je smrt iznad zivota. Sve je to, kao sto vidimo, imalo tragicne posledice. Ali, ja uvek kazem - ako neko hoce da upotrebi kosovski mit, zasto da iz njega izvlati bas ideju zrtvovanja, ma kako ona bila uzvisena? Zasto ne govori o onim drugim njegovim komponentama? Banovic Strahinja, recimo, pripada Kosovskom ciklusu. To je lik koji afirmise najvise moralne vrednosti jedne druge vrste: da se u ime zivota, u ime ljudskog razumevanja, prasta, i to na plemenit nacin. I to je isto kosovski mit, ne manje srpski nego prica o poslednjoj veceri pred Kosovski boj! Nesto slicno vazi i za Marka Kraljevica. Zlonamerni ljudi ce reci: "Marko Kraljevic je tipican srpski, epski, mitski junak, koji utelovljuje srpski nacionalni potencijal, mentalitet. On ore drumove. On je siledzija." A taj isti Marko Kraljevic donosi, recimo, presudu "ni po babu ni po stricevima, vec po pravdi Boga istinoga". Opet je posredi najvisi moralni ideal. Stvar je samo u tome gde cete u upotrebi mita staviti teziste. Mitovi su sami po sebi neutralni. Oni su kao vazduh, kao voda - bezbojni. Zato su vrlo opasno oruzje u rukama ne samo neukog, nego i zlonamernog coveka. Oni se mogu, i to se cesto cini, na mnoge nacine zloupotrebljavati tako sto se njihova eticka ostrica izokrene.

Madjionicari nase istorije

Jednom ste rekli da je mogucnost te zloupotrebe veca bas zbog toga sto se i mit i politika obracaju emocijama. Postoje li odredjeni istorijski uslovi u kojima su mitovi pogodni za manipulisanje masama?

- Bas zato sto je po svojoj sustinskoj prirodi iracionalan, mit je pogodan za manipulaciju. Vi mozete manipulirati osecanjem, ali zdravim razumom ne mozete. To je po definiciji tako. Vremena u kojima se zloupotrebe desavaju se nesrecna, nesredjena vremena kada se izgubi kompas, kada se izgube merila - to je vreme kao sto je nase. Moralne vrednosti su devalvirane,

sve "prolazi", pa onda jedna stvar vuče drugu. Tada dolazi i do gubitka estetske orijentacije tako da najbesmislenije stvari dobijaju neku tezinu, dobijaju neslućenu popularnost, bezvredni se bogate, vredni i zaslužni siromasi, blate se ljudi koji zaslužuju pohvalu, a razbojnici postaju heroji. To je, kao što Sekspir kaže, kada vreme iskoci iz zgloba, kada se stvari postavljaju na glavu. Mi, nažalost, živimo u takvom nesrećnom vremenu, kada se zloupotrebljava sve, pa i vera i mitološko nasleđe.

Ima li mit svoje racionalno objašnjenje?

- Svi mitovi se mogu racionalizovati i to ljudi često rade. Dobar primer je mit o Edipu. Svima je poznat. On već prelazi u neku medicinsku, psihijatrijsku terminologiju. Svi su culi za Edipov kompleks. Tu je težište na nezdravom odnosu između sina i majke. Ali ta priča, ako je gledate bez ikakvih predrasuda, zapravo služi da bi opravdala jedan politički čin uzurpacije prestola. Edip na presto ne dolazi po liniji nasledjivanja. Sada se objašnjava kako je to neko došao i uzeo vlast. Edip je tiranin. "Tiranin" u izvornom značenju reči, što govori o tome da na presto nije došao po patrilinarnoj osnovi nasledjivanja, nego je uzurpator. To je značenje mita ako ga hladno, objektivno analizirate, a naravno, on se može koristiti i na niz drugih načina. Isto važi i za naše nacionalne mitove.

Sveti Sava - uzor mladim Srbima

Koga biste izdvojili kao našeg nacionalnog mitskog junaka i koje su to osobine koje on otelevljuje?

- U mitovima uvek imate, to je nešto što ih vezuje, projekciju narodne svesti na mitske junake. Mitski junaci su ono kako bi narod hteo da izgleda - ne kako izgleda, nego ono kako on sebe zamisli. To ima bas kod svakog naroda, bez obzira na nivo civilizacijske sofisticiranosti... Ja volim da verujem da je naš pravi, kako se to kaže, mitski predak, znači taj uzorni praotac - Sveti Sava, koji je istorijska ličnost, ali koji je prerastao u mit, u legendu, praktično još za života. Njegove osobine su ono što ja volim da vidim kao osobine srpskog čoveka, kao osobine našeg mentaliteta. Ne Marko Kraljević, ni car Lazar, ni Miloš Obilić, nego upravo Sveti Sava. On je imao, naravno, pre svega hriscansku komponentu, i to izvorno hriscansku, a drugo, raspolagao je nadasve zdravim razumom. Ja uvek kažem - otkako je srpskog roda, otkako smo došli na Balkan, otkako postojimo, kada uzmete sve velike ljude koje smo iznedrili i kada uporedite učinak svih njih, sve ih je ipak daleko nadmasio Sveti Sava onim što je za života postigao, bez obzira na kasnije legendarne dodatke. Znači, ta lakota sa kojom je on presao iz života u legendu, i to još dok je bio živ, pokazuje u kojoj je meri bio kolosalna ličnost u svim nivoima svog delovanja - kao crkveni otac, kao tvorac nacije, kao tvorac nacionalnog morala, obrazovni, svega čega se latio. On je postigao rezultate koji su kasnije narastajima omogućili napredak. Citav naš zlatni nemanjićki period, to Periklovo doba srpske države koje je trajalo dvesta i više godina, a to je od, recimo, Nemanje do cara Dušana, sve se to desilo zahvaljujući temeljima koje je udario Sveti Sava. Svi su oni gradili na temeljima koje je on postavio. Nemanja je dobio prvu teritoriju, ali Sveti Sava je od jednog više-manje divljeg plemena napravio visokocivilizovan narod koji je činio čast Evropi. Zato je on naš nacionalni mitski heroj. Međutim, danas se stvaraju novi nacionalni heroji kojima se pripisuju neke mitološke osobine i svojstvu. Običnom čoveku je to često neukusno, iritirajuće.

Moze li se govoriti o postojanju kic mita danas?

- Pa, sve je to jedna velika karikatura i bilo bi smesno da nije istovremeno i krvavo. Mitove danas pravi televizija. Nacin na koji se, recimo, od Milosevica gradi mitska figura prosto je ubitacan. On nije samo cinjenicno ubitacan, vidimo dokle nas je dovela ta politika i taj pojedinačni covek, nego sto se te neke njegove osobine jednostavno namecu i izopacuju u isto vreme. Pogledajte, on moze da bude sve. Kada je govorio da se necemo saginjati, da umemo da se bijemo ako ne umemo da radimo, i sve te svoje cuvene izreke iz gazimestanskog perioda, onda je bio jedna figura. Danas u njemu vidite andjela mira. On, kako nastoji da nas uveri, danas spasava narod od jednog uzasa u koji ga je sam gurnuo. To je nacin na koji se mitovi u nase doba prave. Ako u dalekoj buducnosti istorija bude belezila ovo vreme i Slobodana Milosevica, ja sam siguran da ce se uociti sta je on napravio i kako je on svoju propagandu koristio da stvori jedan nakazan mit.

Dosli smo u ovom razgovoru do vaseg politickog angazmana. Jedan vas prijatelj, dramski pisac, nedavno mi je ispricao da ste ga, kao ucesnika devetomartovskih demonstracija, pomalo zacudjeno pitali sta mu treba da se bavi politikom. Kasnije ste i vi uplovili u te vode. ta je vama to trebalo?

- Ne, ja sam u politicke vode uplovio mnogo ranije, jos sedamdesetih godina, i to sam ucinio iz najdubljeg moralnog poriva. Za vreme Titovog zivota, ja sam se prikljucio grupi disidenata koja je delovala na razne nacine, a najvise potpisivanjem peticija, a cilj mog politickog angazovanja je bio u tome da se Srbija ucini demokratskom zemljom. Kada smo uspeli da se bar delimicno za to izborimo, znaci kada smo uspeli da osnujemo stranke i da se izbori odrze (kakvi god da su bili), ja sam smatrao da bi bilo neposteno izvuci se sada iz toga. Dobili smo sto smo trazili i to sada treba koristiti i boriti se onako kako to pravila demokratske igre nalazu. Razume se, kod nas se nikakva pravila ne postuju i ceo taj moj napor I meni samom ponekad izgleda besmislen. Medjutim, cinu mi se da iz samopostovanja covek mora da se bori protiv zla, a ovaj rezi utelovljuje zlo. To je jedini razlog zasto se ja bavim politikom. Ja nemam nikakvih ambicija u njoj. Svojim sam poslom zadovoljan, volim da ga radim i zeleo bih da imam vise vremena za nauku ili bar za popularizaciju nauke, kao sto je ova knjiga povodom koje razgovaramo. Mislim da nemam prava da se politikom ne bavim. I kada mi danas neko kaze: "Dosta mi je svega, opozicija i vlast - sve je to isto, svi hoce samo golu vlast!", odmah znam o cemu se radi. Kad vam danas neko tako nesto kaze, budite sigurni da je na strani rezima, makar da toga i nije svestan. Ljudi lazube sebe i, ukljucujuci se u svoju privatnost i okrecuci ledja stvarnosti, samo dopustaju zlu da prevlada. Ljudi su digli ruke od svega, ali ako se covek tako postavi, on je zapravo vec mrtav. To su hodajuci lesevi. Smisao celog mog angazmana je da te ljude probudim...

Nisu izbori sto i polje preći

Mislite da ih nesto moze probuditi?

- Ne znam. Ja cu to pokusati svim svojim sposobnostima, takve kakve su. Nisu velike. Ne razumem se mnogo u politicke tehnikalije i nadmudrivanja. Ali umem da govorim, pa cu ici okolo i govoriti dok ne promuknem. Ko me cuje - cuje, ko ne cuje - nije me cuo, ali cu imati mirnu savest. Jedna novozavetna parabola to vrlo dobro ilustruje. To je ono o talentima: Hristos, ili Gospodar, kako se on u toj paraboli zove, daje svojim slugama na cuvanje talente, sto znaci

novac, ali istovremeno znaci i dar, talenat, sposobnost. Onda jedan sluga zakopa to i cuva ga, a drugi taj novac umnozi. Isus pohvali drugoga koji je novac obrnuo, koji je sa njim nesto uradio. Onoga koji ga je sacuvao i posteno vratio, izgrdi i nazva ga "zlim, nevernim slugom". To je to. Ako vi nesto imate, ako ste za nesto talentovani, morate uloziti te svoje sposobnosti da biste nesto postigli. A oni koji sede, mudruju, ocjavavaju, ironisu, to su neverne sluge. Isusove, ako veruju u Boga, a svojih predaka i potomstva, ako ne veruju.

Ne znam da li cete se sloziti sa mnom, ali cini mi se da na politickoj sceni niste ostavili ni priblizno onakav utisak kakav ostavljate na svoje studente, medju kojima vazite za coveka izuzetne harizme, odnosno da kod biraca niste bili omiljeni kao kod studenata. A znam i za obrnute slucajeve?

- Rec je o razlicitim stvarima. Mozda je objasnjenje u tome sto sam na katedri domacin, a u politici ipak samo gost.

Kao clan Demokratske stranke Srbije zalagali ste se 1993. godine za to da gradjansko demokratska komponenta u nastupu ove stranke ne bude zapostavljena zbog nacionalne. Imam utisak da je upravo ta komponenta danas zapostavljena...

- Mislim da je to pogresan utisak i da su takve optuzbe sa raznih strana zlonamerne. Mi vrlo pazljivo vodimo racuna da se ta ravnoteza ne poremeti. Nasa deviza je bila i ostala da demokratsko i nacionalno moraju ici zajedno. Vi mozete stititi nacionalni interes i dobiti Srbiju koja ce biti od Beca do Urala, ali ako je ta Srbija nedemokratska, ako u njoj vlada totalitarizam, onda je to samo jedna velika nesrecna Srbija. S druge strane, mozete imati demokratiju na jednom malom delu nacionalne teritorije, a da veliki dio istog naroda ostane u ropstvu, pa opet niste nista uradili. To mora biti uravnotezeno. To je nesto sto stranka kojoj pripadam postuje kao svoj temeljni princip i kada bih mislio da je on i u najmanjoj meri doveden u pitanje, ja sigurno u takvoj stranci ne bih bio. Za mene je veoma vazno i to da ova stranka za tri godine svoga postojanja nikada nije saradjivala sa postojećim rezimom. Saradjivati sa ovim rezimom, makar samo u jednom segmentu, makar i privremeno, fatalno je. To se ne moze ciniti u ime nacionalnog interesa, jer je svaka pomoc Milosevicevom rezimu po definiciji protiv nacionalnog interesa. To ova stranka nikada nije uradila. Cak nije ni pregovarala, niti ce. Najzad, nikada DSS niti bili koji njen pojedini clan nisu dovedeni u vezu sa nekom materijalnom zloupotrebom. I to je jos jedan od razloga zasto sam u ovoj stranci. Ostacu tamo sve dok to tako bude.

Svaki Srbin je anticki heroj

Sta mislite, postoji li u citavom ovom haosu i beznadju, u kojem se Srbija nalazi, neko resenje, neki deus ex machina koji bi, kao u grckim tragedijama, sve razresio?

- Ne, to se u zivotu ne de, ali u zivotu ne. Danas ulogu boga u svetskim poslovima igra samo jedna sila. Ona to radi proizvoljno, osiono, i cesto potpuno nepravedno. Mi smo danas na njenom udaru i to treba snositi onako kako su Homerovi junaci podnosili udarce sudbine. Tako se desilo, ali to sto je neko jaci od nas sto nas zlostavlja, ne znaci da smo mi pristali na poraz. Covekovo je da se pomiri sa neminovnostima, ali da gleda sudbini u oci i da sebe postuje. To je ono sto na narod treba da cini i sto mislim da DSS cini.

Pomenuli ste udarce sudbine. Postoje li u srpskom mentalitetu elementi fatalizma?

- To je zaista jedna od odlika naseg nacionalnog mentaliteta - sklonost ka fatalizmu, ka mirenju sa sudbinom. O tome svedoce mnogi mitovi. Ali je podjednako tacno da ovaj rezim sistematski

proizvodi tu atmosferu, takvo raspoloženje. Oni žele da nas ubede da je tako pala karta i da se sa stanjem stvari moramo pomiriti. I to je, uzgred, jedna osobina mitova. Oni su po svojoj prirodi konzervativni. Oni hoće da zadrže, opravdaju, objasne postojeće stanje. Oni ne vole promene. E, vidite, ovaj režim, u strahu od promena, jer promene za njih mogu biti samo kobne, nastoji da postojeće stanje opravda, obrazloži I ovekoveci, da ljude ubedi kako se ništa ne može učiniti, da je posredi sudbinska neminovnost. Tako nam je sudjeno, što nije. Ovom narodu treba objasniti i ubediti ga u to da svaki čovek drži u rukama svoju sudbinu. Ima perioda kada su drugi od njega jači, ali u krajnjem ishodu i u sebi samome, svako je gospodar svoje sudbine i kovac svoje sreće. Ovaj režim želi da nam kaže: Niste vi kovaci svoje sreće, ovako mora da bude! E, kada shvatimo da ne mora, svanuće nam bolji dani.

28.11.1995.

Tamara NIKČEVIĆ

http://www.yuorpe.com/zines/SAM/arhiva_1/0012.html

ANTRFILEI:

Banović Strahinja afirmiše najviše moralne vrednosti jedne druge vrste: da se u ime života, u ime ljudskog razumevanja, prasta, i to na plemenit način. To je isto kosovski mit, ne manje srpski nego priča o poslednjoj večeri pred Kosovski boj!

Ja sam u političke vode uplovio još sedamdesetih godina, i to sam učinio iz najdublje moralnog poriva. Za vreme Titovog života, priključio sam se grupi disidenata koja je delovala na razne načine, a najviše potpisivanjem peticija.

Danas ulogu boga u svetskim poslovima igra samo jedna sila. Ona to radi proizvoljno, osiono, i često potpuno nepravedno. Mi smo danas na njenom udaru, i to treba snositi onako kako su Homerovi junaci podnosili udarce sudbine.